

Innst. 306 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 8:14 S (2016–2017)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Ingebjørg Amanda Godskesen, Harald T. Nesvik, Ingjerd Schou, Michael Tetzschner og Frank J. Jenssen om å tildele stryking av listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg.

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Ingebjørg Amanda Godskesen, Harald T. Nesvik, Ingjerd Schou, Michael Tetzschner og Frank J. Jenssen fremmet 26. oktober 2016 følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre velgernes mulighet til å stryke listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til repre-

sentantforslaget der det fremmes forslag om at Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre velgernes mulighet til å stryke listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg.

Komiteen viser til at det ved stortingsvalg er tillatt med både positive og negative stemmetillegg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser videre til at det frem til lokalvalget i 2003 eksisterte en mulighet for å stryke listekandidater på partienes valglistene, noe som ga den aktuelle listekandidaten et negativt stemmetillegg.

Flertallet vil peke på at gjeninnføring av en slik mulighet vil gi velgerne større innflytelse over sammensetningen av de folkevalgte organene på lokal og regionalt nivå.

Flertallet vil vise til at Kommunaldepartementet i 2009 konkluderte med at gjeninnføring av en slik mulighet ikke ville påvirke kjønns- og aldersfordelingen i de folkevalgte organene nevneverdig.

Flertallet vil peke på at saklige tilbakemeldinger fra velgere til partienes kandidater, både positive og negative, er en nødvendig og legitim del av demokratiutøvelsen.

Flertallet viser til at det i dag er tillatt å gi positive stemmetillegg ved lokal- og regionalvalg.

Flertallet kan ikke se at det er en forskjell i saklighet mellom et positivt stemmetillegg og et negativt stemmetillegg, og mener videre at den logiske konsekvensen av det er at begge deler bør tillates.

Flertallet kan heller ikke se at det foreligger en saklig begrunnelse for hvorfor negative stemmetillegg er tillatt ved stortingsvalg og ikke ved lokal- og regionalvalg.

Flertallet vil påpeke at en generelt sett bør være varsom med å gjøre store endringer i måten

valg gjennomføres på, for ikke å forvirre velgerne unødige. I dette tilfellet er det imidlertid snakk om en mindre endring, som attpåtil er en harmonisering mellom stortingsvalg og lokalvalg, noe som taler for at en endring kan skje uten at velgerne forvirres unødige.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre velgernes mulighet til å stryke listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti mener det bør legges til rette for at flere innbyggere ønsker å engasjere seg lokalpolitisk. Disse medlemmer registrerer at forslagsstillerne mener at en gjeninnføring av strykning av listekandidater vil gi en positiv holdning til valgdeltakelse, men vil understreke at ISF i sin rapport fra 2009 peker på at det er liten grunn til å forvente en slik effekt. Alt annet likt kan strykeordningen, hvis den gjeninnføres, tenkes å bidra positivt til valgdeltakelsen det påfølgende valget, men uten at det er grunn til å forvente langvarig effekt. Disse medlemmer mener personvalg oppleves som viktigere i lokale valg enn i nasjonale, og at velgerne skal ha innflytelse på hvilke kandidater som skal velges. Det er en demokratisk rett velgerne har, og som de i dag får gjennom å positivt velge sine kandidater. Gjeninnføring av strykning vil muligens gi velgerne større innflytelse på bekostning av partiene, men det vil samtidig kunne holde enkelte kandidater vekk fra å stille til valg. Mange lokalpartier sliter allerede i dag med å rekruttere folk til sine valglistene ved lokalvalg. Utsikter til å bli strøket fra listene hvis de velger å stille opp, vil forsterke problemet med å finne tilstrekkelig mange som ønsker å arbeide politisk i lokalmiljøene.

Disse medlemmer viser til at det er et mindretall ved valgene som retter på listene. Ved en gjeninnføring av strykninger er det ifølge ISF mye som tyder på at små grupper av velgere som ønsker å få valgt inn bestemte kandidater (organiserte rettesjoner), vil ha større mulighet for å lykkes. Strykninger gjør det lettere for et mindretall av velgere som retter på en systematisk måte å oppnå et resultat som kan stride mot ønskene til et flertall av velgerne og partiene. Det kan derfor være grunn til å øke stemmetillegget hvis man vil at partiene skal beholde den

muligheten de har i dag til å sikre at bestemte kandidater blir valgt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at en gjeninnføring av strykning av kandidater på listene verken vil være avgjørende for valgdeltakelsen eller ha andre avgjørende positive effekter som tilsier en endring av valgloven.

Disse medlemmer viser til at velgerne med dagens lovverk har adgang til å endre på stemmeseddelen. I valgloven § 7-2 heter det: «Velgeren kan ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg gi kandidater på stemmeseddelen én personstemme. Dette gjøres ved å sette et merke ved kandidatens navn.» Disse medlemmer oppfatter dette som en positiv tilnærming til å kunne endre på stemmeseddelen.

Disse medlemmer viser til at forslagsstillerne ønsker å gjeninnføre ordningen med å kunne stryke listekandidater. Disse medlemmer oppfatter dette som en negativ tilnærming til å endre på stemmeseddelen, og vil ikke støtte forslaget. Disse medlemmer mener at en negativ tilnærming til endring av stemmesedlene vil kunne svekke rekrutteringen av innbyggere som ønsker å engasjere seg lokalpolitisk.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil styrke velgernes mulighet til å påvirke personvalget ved valg til Stortinget, fylkestingene og kommunestyrene, men ikke gjeninnføre mulighet til å stryke kandidater. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn gå imot forslaget som fremmes i representantforslaget.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til I fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjeninnføre velgernes mulighet til å stryke listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg.

II

Dokument 8:14 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad, Ingebjørg Amanda Godskesen, Harald T.

Nesvik, Ingjerd Schou, Michael Tetzschner og Frank J. Jenssen om å tillate stryking av listekandidater ved fylkestings- og kommunestyrevalg – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 16. mai 2017

Martin Kolberg

leder

Erik Skutle

ordfører

